

Itt van a természetjog problémája általában, különösen ami a termelési javak és eszközök tulajdonjogát illeti. Vajon egy modern ipari társadalomban, ha már teljesen kiépültek és kielégítően működnek benne a szociális biztosítások, az ilyen javak és eszközök egyéni birtoklása valóban kelléke-e az emberi személy szabad kibontakozásának? Nem szorul-e továbbá katolikus részről tisztázásra a társadalmi osztály fogalma? Az én nézetem szerint amikor a pápai körlevelek erről beszélnek, egészen mást értenek társadalmi osztályon, mint a marxizmus. Azt a mai marxizmus sem tagadja, hogy különböző rétegek vannak a társadalomnak és elengedhetetlen a munkakörök különbözősége is, ami ellen védekezik, csupán az, hogy egyik ember kizsákmányolhassa a másikat. Én mint katolikus dolgozó semmiképpen sem érzem személyiséggem gátoltságát amiatt, hogy olyan rendszerben élek, amely az osztályonküli társadalom felé halad. Fölöttébb kívánatos lenne továbbá, hogy a második vatikáni zsinat szellemét követve a katolikusok mindenütt, ahol részesei a hatalomnak, valóban példáját nyújtsák a világnézetű türelmességnek.

Bizonyára nem mondok újdonságot azzal, hogy *Teilhard de Chardin* az a katolikus gondolkodó, akinek művei-

ből — legalábbis mi, akik szocialista rendszerben élünk — a legtöbb eligazítást és bátorítást meríthetjük. Ő tárja elénk a keresztény hívőnek azt a kötelességét, hogy higgyen abban, hogy a történetnek célja van, hogy ez a történet folyamatos fejlődés, amelyben Isten szándéka valami módon mindig megvalósul. S ő figyelmeztet arra is, hogy a föld lakóinak mind egységesebbé válásával egy új, mélyebb és átfogóbb emberi közösség van keletkezésben. Nyitva hagyva azt a kérdést, hogy ez a folyamat az együttélés milyen formáit hozza majd magával, nem kétséges, hogy egyre nagyobb lesz az ember felelőssége az önmaga sorsának és jövőjének formálásáért.

A történelem ma már az ember szemében nem pusztá összegezése a többé vagy kevésbé összefüggő eseményeknek, háborúknak, katasztrófáknak, születő és elbukó birodalmaknak, hanem területe a tudatosodásnak és az alakításnak. Mostantól fogva az embernek csak akkor van jövője, ha valóban akarja ezt, mert meg van adva számára az lehetőség is, hogy nemet mondjon saját jövőjére. A nagykorúsnak olyan fokára hágott ezzel az ember, amelyet a történetben még soha nem ért el. S áll ez a keresztényekre éppúgy, mint a nem-keresztényekre.

A KIS ÚT

Családunk minden tagja hívő katolikus. Természete szerint is szelid ember mindegyikük, mondhatni minden áldozatot hajlandók meghozni egymásért. Egy családtagunk — meghozta az egyik férfi — kivételével. Ez is jó katolikusnak hirdeti magát. Ugyanakkor szinte félelemben tartja a családot. Mindenért megsértődik. Sohase lehet tudni, mivel bántjuk meg őt. A legegyszerűbb megjegyzésre is fel tud fortynni, a legártatlanabb tréfa is felháborítja. Megdermeszti és megfagyasztja maga körül a légkört. Neheztelése napokon át lebeg otthonunk felett, hideg lesz tőle az egész lakás. Lehet-e az ilyen természetet és viselkedést összeegyeztetni a vallásossággal? Lehet-e segíteni az ilyen emberen? Mit tegyünk, hogyan viselkedjünk, hogy ne sértsük meg őt?

Mindenekelőtt állapítsuk meg, különbséget kell tenni a jogos sértődés és a sértődékenység között. Az előbbi lehet indokolt és komoly. Senki sem köteles eltérni a durva, alantas támadást becsülete, emberi méltósága ellen. Volt olyan sértés, amelyeket a szelíd Jézus is visszautasított.

A sértődékeny: komolytalan ember, aki minden szíre-szóra felszisszen, felháborodik, sértést lát ott is, ahol nincs. Keresi az alkalmat, hogy megsértődhessék. Az angol azt mondja róla: „take umbrage” — megjátszani a sértettet. A francia „susceptible”-nek és „pointilleux”-nek mondja a

sértődékenyt, az előbbi kifejezéssel az érzékenységet, az utóbbival a kicsinyességet hangsúlyozza benne.

Akár a magyar, akár más nyelvek kifejezéseit nézzük, azt látjuk, hogy a közfelfogás mintha lekezelné, félvállról venné a sértődékeny embert. Olyan valakinek tartaná, akit nem kell komolyan venni.

Van eset, amikor valóban ez a helyzet. Nem jelent súlyosabb, komolyabb problémát a sértődékeny emberrel való bánásmód, ha magatartása nem több túlérzékenységnél, értetlenségnél, kicsinyességnél. Lehet azonban bonyolultabb, sőt egészen bonyolult lelki képlet is.

F. W. Foerster, a most elhunyt kiváló pedagógus azt írja: „két síkon zajlik le érintkezésünk az emberekkel. Az egyik a látható, tényleges együttlét; a második a láthatatlan, a gondolati kapcsolatunk. Az, ahogyan egymásról gondolkodunk.”

Foerster azt a tanulságot vonja le: sok ember számára a látható érintkezés a láthatatlan kapcsolatok utóhangja. Valóban, az emberek nagyrésznél a világhoz, felebarátaihoz való viszonyát láthatatlan kapcsolatai határozzák meg. Főként azokra az emberekre érvényes ez a megállapítás, akiket érzelmviláguk, szívük, fantáziájuk irányít.

Mindenki megfigyelhette már, hogy a fiatalok, elsősorban a kamaszkorúak könnyen sértődnek meg. Nem minden fiatalról mondható el ez, inkább csak azokról, akiket úgy szoktunk jellemezni, hogy „tipikus kamaszok”. Mi az oka, hogy az ilyen tipikus kamasz — fiúban, lányban egyformán — olyan könnyen és hamar húzza fel az orrát? Nos, a kiegyensúlyozatlanság, az aránytalanság egyfelől nagyravágyása, uralomvágya, a győzelem utáni sóvárgása, másfelől annak érzése között, hogy ereje nem elegendő, eszközei hiányosak, alkalmá kevés ahhoz, hogy valódi diadalokat arasson.

A győzelem utáni sóvárgás, hajdán, Európa történetének egy korábbi szakaszában kitermelte a kóbor lovagot, ezt a sajátos embertípust, aki szerte kalandozott a világban, kereste a harcot, élete célját abban látta, hogy sértéseket toroljon meg és hogy diadalt-diadalra halmozzon. Magatartása, életlátása, viselkedési szabályzata szinte az atomkor küszöbéig fennma-

radt a párbaj-kódexekben, némiképp, eltorzultan máig is ott él a virtuskodó falusi és külvárosi legényekben, sőt korunk huligánjaiban is.

Az irodalom is megfogalmazta ennek az embertípusnak lényegében máig is igaz képletét: a „búsképű lovag”, Don Quiote alakjában. Cervantes hőse a kaland után vágyó, de igazi kalandhoz hozzá nem jutó korszerűtlen lovag, lényegében a kamasz lélek archetípusa. A diadal utáni sóvárgás szüntelen izgalmi állapotban tartja, úton-útfélen ellenséget szimatol mindenki, akivel csak találkozók, a belső izgalom eltorzíja látásmódját is: hadseregnek nézi a birkanóráját, óriásnak a szélmalmost.

A sok ember lelkében ott lappangó kamasz habzsolja a kalandregényeket, a detektívregényeket és „sciencefiction”-okat, a tudományos fantasztikus regényeket. Igen, a kamasz sok ember lelkében ott él ma is. Megalkotja a maga álomországát, aminek ő a királya, grál-lovagja. Don Juanja — női változatában: királynéja, várkisasszonya. S nem lévén alkalmá nagy párviadalra és igazi diadalra, ez a kamasz keresi a győzelem utáni szomjának enyhülését apró-cseprő csetepatékban, a Foerster által említett belső síkon lezajló kapcsolatokban, konfliktusokban, képzeletbeli háborúskodásokban és diadalokban.

Az emberek túlnyomó többsége idővel le tudja vetni magáról ezt a lelki állapotot, sutba dobja a rossz versekkel együtt, amelyekben kiegyensúlyozatlan szíve fájdalmait elsírta. Derék polgár, családapa, munkás, üzletember, diszocéser lesz belőle. Megtanulja, hogy a mesebeli és képzeletbeli kalandoknál, harcoknál és diadaloknál többet érnek a mindennapi élet, a munka, a pálya és a család örömei, azok a győzelmek, amelyeket a mindennapi élet nehézségei fölött arat.

Van azonban olyan ember is, még pedig nem is kevés, aki nem tud megszabadulni kamaszkori egvéniségétől, annak büvkörétől és hibáitól. Nyakában hordozza felnőtt korában is a láthatatlan kamasz ön-magát. A Rosinanteja lesz önmaga láthatatlan Don Quijotjának. Egyik ember rövidebb, másik hosszabb ideig cipeli magában kamasz tulajdonságait, van aki haláláig gyöttri környezetét, kielégíthetetlen győzni vágyásával, uralomvágyá-

val és mindazzal, ami hozzá tartozik: gőgjével, hiúságával, türelmetlenségével és irigységével. Az ilyen ember aztán feltékenyen óvja tekintélyét, jogait, becsületét, igazát, megköveteli, hogy mások föltétel nélkül hódoljanak meg előtte, mindig mindenütt azt lesi és szimatolja, hol, miben esik csorba a tekintélyén. Ő azonban nem igen törődik mások jogaival. Aki könnyen és hamar megsértődik, rendszerint éppen olyan könnyen és gátlás nélkül tud mások becsületébe, személyi méltóságába belegázolni.

Gordon Albion, aki nemrég az Universee hasábjain szellemes elmélkedésben elemezte a sértődékenység problémáját, a társadalom keresztjének nevezi a sértődékeny embert. Valóban, sokszor az. Keresztje egy-egy család-

nak, munkahelynek, olykor egy egész országnak is. Azt ajánlja orvosságul ellene: „Ignore the whole thing” — ne törődj a dologgal, ne vedd észre, hogy megsértődött, ne vedd komolyan felháborodását és mérgét. Kétségtelen, nem egyszer ez a helyes és megfelelő magatartás és a megoldás. Am nem minden esetben.

Van eset, amikor — ugyancsak mitsem törődve a sértődéseivel — szeretettel, de nyíltan a sértődékeny szemébe kell mondani hibáját. Le kell leplezni benne és előtte a lelke mélyén lappangó, uralomra vágyódó, zsarnokkodó kamaszt. Különösen meg kell ezt tenni olyan esetben, amikor a sértődékeny ember ráadásul még kereszténynek, Jézus hívének vallja magát.

Sinkó Ferenc

NAPLÓ

CZAPIK GYULA TÍZ ÉV TÁVLATÁBÓL. A történelem kérlelhetetlen. Az ál-hősöket és ál-nagyságokat az idő múlásával leleplezi. Színe előtt csak az állhat meg, akiben az értékek a történelmi változások után is igazi értékek bizonyulnak. Az igazi értékek az ember jellembeli adottságai, amelyekből következnek azok a cselekedetek, amelyek kiállják a történelem kritikáját és nem halványodnak el, nem vesztik el értéküket.

Tíz éve költözött az Örök Hazába, és számolt el földi zarándok-útjáról a csalhatatlan Bíró előtt Czapik Gyula egri érsek, a püspökkari konferenciák akkori elnöke. Az évfordulón személyére és arra a munkára emlékezünk, amely a magyar katolikus egyház életében meghatározó jellegű, téves felfogásokból és az ezt követő nem jelentéktelen problémákból kivezető volt.

Czapik Gyula külsejét tekintve nem volt jelentős személyiség, de önmaga fölé tudott nőni amikor az ügyről volt szó. Kimagasló szellemi képességei, sokirányú és kivételes gyakorlati adottságai, a történelmet realisan szemlélő és értékelő tapasztalatai alkalmassá tették őt arra, hogy a legválságosabb pillanatban oda álljon a kormánykerékhez és a szakadékoktól, zsákutcáktól és járhatatlan utaktól megkímélje a magyar katolikus egyház kocsiját.

Ma már egyetlen gondolkozó fő, a tényeket elfogultság nélkül értékelő ember sincs aki ne vallaná, hogy a magyar katolikus egyházat hazánk felszabadulása és az ebből törvényszerűen következő események felkészületlenül találták. Amióta a magyarság kereszténnyé lett, az állam és a katolikus egyház elválaszthatatlanul — legalábbis úgy látszott — egymáshoz kötődött. Nem szégyen bevallani, hogy ezzel a több mint kilenc évszázados adottsággal szemben, hazánk felszabadulásának időpontjában csak nagyon kevés egyházi vezető volt, aki megértette, hogy most egy egészen új korszak kezdődik, és ami elmúlt, az többé vissza soha nem jön. Ezek között a kevesek között, akik rögtön felismerték a nagy történelmi változást, az élen járt Czapik Gyula egri érsek. Katolikus főpap volt, ennek következtében ő is érezte és tudta a jelentkező problémákat, de azt is tudta, hogy megoldás csakis a tényleges történelmi adottságokon belül lehetséges. Nem hallgatott szíren hangokra. Nem hitt elsuttogott időpontokban. Nem visszafelé, hanem előre nézett. Mi következett ezekből az egri érsek tevékenységét illetően? Az első és legfontosabb